

Berlingo Euskal Etxea

Alemaniarrek zubia eraiki dute Gernikaraino

Berlingoa euskal etxe berezia da. Ez zuten euskaldunek sortu, eta etxerik, egoitzarik ere ez du. Etxea baino gehiago, zubia da, Euskal Herria eta Alemaniaren arteko zubia. Elkartearen pizkailua Gernikako bonbardaketaren oroimena izan zen, eta 75. urteurren honetan ere Gernikak hormarik gabeko etxe bat du Berlinen.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

CONSTANZE LINDEMANN Iberia hegazkin konpainia espainiarrak Berlinen duen bulego-
ra hurbildu zen 1996ko egun batez, talde
handientzako tarifa bereziak ote zituzten gal-
detzera. Handik hilabete batzuetara, Gerni-
kako bonbardaketaren 60. urteurrenean,
gaiari buruzko sinposio bat egingo zen Ale-
maniako hirian, eta Euskal Herritik hainbat

pertsonek hara joan behar zutenez, hegazkin
txartelen kontua kudeatzeaz arduratu zen
Constanze. Iberiako langileari gaia azaltzeko
Gernikaren eta han gertatutakoaren berri ba
ote zuen galdetu zion, eta hark, barrez,
baietz, euskalduna zela. Constanze Linde-
mann Berlingo Euskal Etxeko sortzaileetako
bat da, eta egun hartan hegazkin konpainia-



HELENA FALABINO

Constanze Lindemann, Berlingo Euskal Etxeko sortzaileetako bat, Gernikako bonbardaketaren 75. urteurreneko erakusketaren inaugurazioan, apirilaren 1ean.

Fritz Teppich (edo Alfredo T. Salutregi)

Fritz Teppich Berlinen jaio zen, 1918an, judutar familia ezkertiar baten baitan. Francoren altxamenduaren berri izan zuenean, 17 urterekin, Frantzia osoa zeharkatu zuen indar antifaxistekin bat egiteko.

Orduan jaio zen Alfredo T. Salutregi, Teppichek hiru urtez izen hori hartu baitzuen euskal ejertzitoarekin frankisten aurka borrokatzeko –eta Teppichek berak esanda, hiru urte horiek igarota ere, Alfredo T. Salutregi izaten jarraitu zuen–. Azaña eta Tomás Meabe batailoietan, eta, azkenik, 163. Brigada Mistoan jardun zuen, Bilbo eta Donostiako guduetan. Euskal lurraldeak frankisten esku geratzean, Kataluniara iristea lortu zuen, han borrokan jarraitzeko. 1939ko martxoan, Errepublikaren gobernuaren behin betiko porrotak



Belgikara eraman zuen. Baina nazien inbasioaren ondoren, Gurseko esparruan sartu zuten eta, aurrerago, Le Vernet esparruan. Handik ihes egin eta Portugalera iritsi zen. Han atxilotu eta espetxean egon zen II. Mundu Gerra amaitu artean.

1946an itzuli zen jaioterrira, eta bizimodu arrunta berreskuratu zuen, militantzia politikoa baztertu gabe eta Euskal Herriarekiko lotura eten gabe. Hala, Berlinera itzuli eta mende erdira, Gernika Kultur Elkartearen (Berlingo Euskal Etxearen) sortzaile eta sustatzailer nagusietakoa izan zen. Horregatik, bombardaketaren 75. urteurrenean Gernikara joatekoa zen, elkarteko beste kide batzuekin batera. Baina Fritz Teppich iragan otsailaren 24an hil zen, 93 urte zituela.

ren bulegoan topatu zuen emakumea, Ainhoa Añorga, elkarteko lehendakaria.

Constanze inprimatzailea da eta komunikabideen sektoreko sindikatuan ere aritzen da. “1996an Fritz Teppich borrokalari zaharrak sindikatuko galerian Espainiako Gerrari buruzko erakusketa bat egiteko proposatu zigun”, dio.

Gernika Kulturverein

Urte hartan Gernika eta Pforzheim hiriak senidetu ziren, Alemaniako parlamentuan Gernikako bombardaketaren gaia jorratu zen, baina euskaldunek eskatzen zuten adiskidetzetara ez zen iritsi. “Alemaniar politikan iragan nazionalsozialista oso gai irristakorra eta zaila da. Aitzakia onartezinak eman zituzten: soilik Gernikako zubi bat bota nahi zutela, hiri osoa nahi gabe suntsitu zutela...”. Senidetutako hirietako alkateak erakusketara gonbidatu zituzten parlamentuak bake keinuari jarritako oztopoez eztabaidatzeko. Horren ondoren, bombardaketaren 60. urteurrena gertu zela eta, beste zerbait prestatzea erabaki zuten alemaniarrei Gernikan gertatutako jakinarazteko. Hurrengo urtean Gernikari buruzko sinposioa antolatu zuten, eta Gernika Deutsch-Basiskischer Kulturverein (Gernika Euskal-Alemaniar Kultur Elkarte, gerora euskal etxe izendapena jasoko zuena) sortu zuten.

Elkartearen sortzaile gehienak adindunak dira, batzuk Espainiako Gerra eta Bigarren

“Alemaniar politikan iragan nazionalsozialista oso gai irristakorra da. Aitzakia onartezinak eman zituzten: Gernikako zubi bat bota nahi zutela, hiri osoa nahi gabe suntsitu zutela...”

**CONSTANZE LINDEMANN,
BERLINGO EUSKAL ETXEKO SORTZAILEA**

Mundu Gerra bizitakoak, beste batzuk Alemania garaitu eta zatituko gerraoste gogorean jaio eta hazitakoak, erregimen nazionalsozialistaren eta gerraren biktima ere izandako alemaniar herritarrak. Eta hala ere, adiskidetzearan alde eta Gernikan gertatutakoan Alemaniaren erantzukizuna onartzearen alde lanean aritzea erabaki zuten. Constanze Lindemannek haien eskuzabaltasunari garrantzia kendu nahi dio, eta Gernikaren bombardaketari eman: “Jakina, Alemanian ere hildako asko izan ziren, baina guk beti esaten dugu Bigarren Mundu Gerra Espainian hasi zela 1936an. Goering-ek berak Nurembergeko prozesuan onartu zuenez, alemaniar faxistek beren hegazkinak eta armak probatu nahi zituzten eta Espainiako Gerra, zehazki

Gernika, izan zen haien proba eremua. Garbi dago naziek gerra nahi zutela, eta beren interesen alde Europa erdia suntsitu zutela. Alemaniaren kapitulazioa askapen eguna izan zen alemaniarrentzat ere”.

Gernika, izan zen haien proba eremua. Garbi dago naziek gerra nahi zutela, eta beren interesen alde Europa erdia suntsitu zutela. Alemaniaren kapitulazioa askapen eguna izan zen alemaniarrentzat ere”.

Euskal etxe ezohikoa

Berlingo Gernika Kultur Elkarteak 2010ean jaso zuen euskal etxe izendapena, baina ezohiko euskal etxea da. Etxea denik ere ezin esan, egoitzarik ez baitu. Eta, ikusi dugunez, alemaniarrek sortu zuten; Tokiokoarekin batera, euskaldunek sortu ez duten euskal etxe bakarra da.



HELENA FALABINO

Goian, ezkerrean, Berlingo Euskal Etxeko hainbat kide, alemaniar nahiz euskaldun. Ezkerretik eskuinera: Unai Lauzurika, Lourdes Izagirre, Constanze Lindemann, Ainhoa Añorga, Wolfgang Wippermann, Josu Outeiral, Ingo Drostel eta Klaus Ihlau.

Eskuinean, iazko martxoan Berlingen egin ziren hainbat ekitaldi karteletan iragarrita, Txirritaren irudia duenak Korrikaren inguruan antolatutako ekitaldiak iragarri zituen.

Lerro hauen ezkerrean, Korrika Brandenburgoko Ate aurrean. Azpian, euskal dantza ikastaroa.

Ainhoa Añorgak, 1997ko sinposiorako hegazkin txartelen erreserbak egin ondoren, hitzaldietan entzule gisa parte hartu zuen, eta ondoren elkarteko kide izan nahi ote zuen galdetu zioten. “Gustura esan nien baietz, eta urtetan ni izan nintzen elkarteko euskaldun bakarra; azken urteetan, Berlinera lanera edo ikastera etorritako euskaldun gehiago gaude elkartean”. Egun, 45 bazkide inguru ditu euskal etxeak.

Eta hasierako xedea bonbardaketaren oroimena gordetzea eta zabaltzea izan arren, berehala hasi ziren helburu zabalagoen bila: euskaldun eta alemaniarren arteko harrema-



BERLINGO EUSKAL ETXEA



UMBRUCH BILDARCHIV



BERLINGO EUSKAL ETXEA

Askatasuna, bakea...

AUTODETERMINAZIOA

Apirilak 21-22 Gernika

1937 **75** URTE 2012
GERNIKA BATZORDEA

Gernika- Alemania: adiskidetzearen kronika

1997ko apirilaren 27an, Gernikako Merkatuko plazan, Alemaniako presidente Roman Herzogek, Henning Wegener Madrilgo enbaxadorearen bidez, Gernika suntsitzearen errua alemaniarrek zutela onartu, eta barkamena eskatu zuen. 60 urte eta egun bat lehenago bonbardatu zuten Bizkaiko hiria.

40 urtez Gernika suntsitzeari buruzko eztabaida eta ikerketa itzali zuen frankismoak. Haien bertsioaren arabera, Gernika euskal nazionalistek eta gorriek erretiran suntsitu zuten. Baina diktadorea hil zenean, bonbardaketari buruzko ikerlanak argitaratzen hasi ziren. Esaterako, Klaus A. Maier Alemaniako aireko indarretako komandanteak, hainbat dokumentu aztertu eta Gernika “alemaniar proiektua” izan zela egiaztatu zuen.

Halaber, Franco hil ondoren, gernikarrek gertatutakoa libreki oroitzeko aukera izan zuten. Eta gorrotoa eta mendekua baztertuta, gehienek zauriak sendatzearen eta alemaniarrengana hurbiltzearen alde egin zuten, adiskidetze keinu baten bila.

Alemaniarrentzat, ordea, ez zen gai samurra. Iragan nazionalsozialista gainditzeko modurik egokiena ahaztea zen batzuentzat, oroitzea beste batzuentzat. Baina gehienentzat Gernika pasarte hutsala baino ez zen hainbeste krimenen artean.

Michael Kasperrek (1960-2005) *Gernika und Deutschland. Geschichte einer Versöhnung* (1998) lanean azaldu zuenez, adiskidetze prozesua 1979an abiatu zuen Gernika Batzordeak. Jesus Arana ordezkariak Alemania goitik behera ibili zuen keinu baten bila. Baina proiektu zehatzik lortu ez eta batzordea 1987an desegin zen.

Hurrengo saiakera Alemaniatik iritsi zen. Berdeak (Die Grünen) alderdiko Petra Kellyk eta Gert Bastianek bonbardaketaren erruduntza onartzeko eta, adiskidetze keinu gisa, Gernika Gogoratuz proiektuari laguntza emateko eskatu zioten Alemaniako parlamentuari. Baina eskaera ez zuten onartu.



1988ko azaroaren 10ean, parlamentuak Gernika eta Pforzheim hiriak senidetzea eta Gernikak lanbide heziketa sustatzea onartu zuen. Senidetzea berehala gauzatu zen; lanbide heziketa bultzatzeko Gernika Proiektua, ordea, ez zen sekula egin. 1996an Alemaniako Gobernuak 3 milioi markoko dirulaguntza eman zuen Gernikan kiroldegia eraikitzeko. 20 urtez adiskidetzearen alde aritutakoentzat, laguntza

hark ez zuen zerikusirik iragana gainditzearekin eta adiskidetzearekin, 1988an egindako promesa gainetik kentzeko bide hotza izan zen, eta adiskidetze keinua behar zuena, “keinua lotsagarria” besterik ez zen izan.

Prozesuaren amaiera desengainua izango zela zirudienean, azken ahalegin bat egin zen, eta hala lortu zuen, azkenean, Alemaniako presidentek hainbestetan eskatutako keinua egitea.

Constanze Lindemannek azaldu digunez, “eskutitz bat idatzi genion Herzog presidenteari, bonbardaketa jasan zutenen familiek bizitakoa, bonbardaketari buruzko lehen eskuko egia azaltzeko, gezurrak eta aitzakia onartezinak baztertzeko”. Eta Gernika elkarteak 60. urteurrena baino bi aste lehenago antolatutako sinposiora gonbidatu zuten, baina presidentearen idazkariak erantzun zieten ezingo zuela bertan egon. Presidente gutun bat idazteko prest zegoela jakinarazi zieten. “Guk esan genien gutuna ez zigula guri idatzi behar, Gernikako herritarrei baizik. Jakinarazi ziguten, Herzogek Madrilgo enbaxadorea Gernikara bidaliko zuela, gutuna irakur zezan, baina horren berri ez zabaltzeko eskatu ziguten. Gernikako orduko alkate Eduardo Vallejok ere ez zekien ezer, sinposiora etorri eta guk esan arte. Parlamentuak ere ez zekien, eta apirilaren 26an, berdeek eta sozialdemokratek gaiari buruzko eztabaida eskatu zutenean, gehiengoak ezetz esan zuen. Egun hartan, Herzogek irratiz adiskidetze keinua egingo zuela jakinarazi zuenean, bonba txiki bat lehertu zen, CDUko alderdikideek ere ez baitzekiten biharamunean gertatuko zena”.



Berlingo Zehlendorf auzoko txoko honi *Guernica* izena jartzea, bonbardaketaren 60. urteurrenaren beste lorpenetako bat izan zen. Berlin hegoaldean Spanische Allee edo Espainia etorbidea dago. Gutxiak dakite kale horri izena 1939an ipini ziotela Cónдор Legioa Berlinera itzuli zela ospatzeko. 1996an, Gernikako alkatea Berlinera joan zenean, izenak faxismoarekin, Espainiako Gerrarekin eta Gernikarekin zuen loturari buruzko eztabaida egin zuten etorbideetik gertu dagoen eliza protestante batean. Eduardo Vallejo eta bonbardaketatik bizirik atera zen lekuko batek ere parte hartu zuten solasaldian. Zehlendorf auzoko administrazioak etorbideari izena ez aldatzea erabaki zuen, baina hango plazaratu bati Guernica izena ematea erabaki zuten. Handik bi urtera plaka batean idatzita ipini zuten izen berriaren arrazoiak. 70. urteurrenean afixa argizatuak eta testuak zehatzagoak ipini zituzten, handik pasatzen diren herritarrek Gernikan eta Espainiako Gerra Zibilean gertatukoaren berri izan dezaten.

nak sendotzea, eta euskara eta euskal kultura Alemanian sustatzea. “1996ko urrian izan nintzen lehenengoz Gernikan” dio Lindemannek, “Eduardo Vallejo Gernikako orduko alkateak gonbidatuta. Astebetetz toki askotan izan ginen, eta lehenengoz benetako euskal kulturaren eta, batez ere, euskararen

berri izan genuen. Hemen, Alemanian, euskaldunei buruz galdetuz gero bi gauza aipatzen zizkizuten: txapela (alemanez “basenmütze” esaten zaio, hau da “euskal txapela”) eta ETA. Hori aldatu nahi genuen, ETArek eztabaida alde batera utzi, eta euskal kultura ezagutarazi. Gainera, Gernikan ale-

**GERNIKAKO
BONBARDAKETAREN
75.URTEURRENA** APIRILAK 26

Gernika-Lume 2012

kulturetxea
GERNIKA-LUMOKO FUNDAZIO PUBLIKOA

GERNIKA LUMO
gure sarririk

Gernika, 75. Jahrestag der Bombardierung



HELENA FALABINO

Izenburu horrekin eta Gernikaren bonbardaketaren urteurrenaren karietara, Berlingo Euskal Etxeak erakusketa eta hitzaldi sorta antolatu ditu apirilaren 1etik 26ra, Haus der Demokratie und Menschenrechte egoitzan. Erakusketak bonbardaketa eta elkarte bera ditu hizpide. Hitzaldi sortari Wolfgang Wippermann historialariak eman zion hasiera, eta Benjamin Inal-ek itxiko du bonbardaketak arteetan izan duen islari buruzko hitzaldiarekin. Film emanaldiek eta kontzertu batek osatzen dute egitaraua.

Apirilaren 26an, agurra eta lore-eskaintza egingo dira Zehlendorf auzoko Guernica Platz-en. Plazaren inguruko hiru elizek bat egin dute ekimenarekin eta kanpaiak joko dituzte, Gernikako ezkilen errepikaren ordu berean.

Horrez gain, apiriletik aurrera, beste ekitaldi batzuk prestatzen ari dira, esaterako, ekainaren 1ean, Neukölln langile auzoan, Euskal Herriko eta Alemaniako hainbat artistek graffiti erraldoia egingo dute, Picasoren *Guernica* abiapuntu hartuta, eta auzoko haur eta gazteen parte-hartzea bultzatuta.

maniar bat zegoen, Michael Kasper, Gernika Gogoratuz-eko kidea, zoritxarrez oso gazte hil zena, eta Gernikako eta Berlingo elkar-teen arteko truke aberasgarria sortu zen”.

Ainhoa Añorgak alemaniarrek euskaldun- ez duten irudia baieztatu digu: “Elkartea sortu berritan, irratan elkarriketatu gintuzten, eta lehenengo txantxa baskenmützea eta armak non utzi genituen galdetzea izan zen. Kultura oso aberatsa dugula, gure kulturatik ekarpenak egin ditzakegula erakutsi behar genuen”.

Esaterako, literatur trukeak egiten hasi ziren, hasieran hala moduzko itzulpen gutxi batzuekin. Azken urteetan, urtero aurkezten dira euskaratik alemanera itzultutako lanak. Elkartean bertan ere bada itzultzailearik. Adibidez, DDR zaharrean bizi izandako Hans Joachim-ek, han ikasi zuen euskara, bere

“Ez gara ohiko euskal etxea, kulturarekiko interesa duen publiko alemaniarri zuzenduta daude, nagusiki, gure jarduerak, eta ez hainbeste hemen bizi diren euskaldunei”

**AINHOA AÑORGA,
BERLINGO EUSKAL ETXeko LEHENDAKARIA**

kabuz. Egun 70 urtetik gora ditu eta Edorta Jimenezen lanak alemanera itzultzen ari da.

“Horregatik ez gara ohiko euskal etxea” dio Añorgak, “kulturarekiko interesa duen publiko alemaniarri zuzenduta daude, nagusiki, gure jarduerak, eta ez hainbeste hemen bizi diren euskaldunei”. Hala, Gernikaren bonbardaketaren 75. urteurrenaren inguruan antolatutako ekitaldi berezietan gain, Berlingo Euskal Etxeak ohiko jardunarekin jarraitzen du. Ostegunetan euskara eskolak ematen dituzte, eta ostiraletan euskal dantza ikastaroak. Hilean behin, euskal zinema emanaldia antolatzen dute. Azken bi urteetan Euskal Koreografoen Berlingo Jaialdia antolatu dute, eta, horrez gain, urtero Karneval der Kulturen (Kulturen inauteria) ekitaldian parte hartzen dute Euskal Herriko ordezkariaren bidez. Liburu aurkezpenak, errezitaldiak, kontzertuak edo antzerki emanaldiak antolatzen dituzte tarteka, eta iaz Korrika Berlingo kaleetan ere izan zen elkar-teen lanari esker.

Etixerik ez, baina ate asko

Euskal Etxeko lehendakariaren esanetan “hori guztia egoitza finkorik gabe eta bitarteko gutxiarekin egiteko, maiz eskean ibili behar dugu nolabait. Euskara eskolak, adibidez Iberika hizkuntz eskolaren egoitzan ematen ditugu, egunotako erakusketa Haus der Demokratie und Menschenrechte-rekin elkarlanean egin dugu... Ideia bat izan ohi dugu, eta jarduera hori egiteko egokia deritzogun egoitza aukeratuta, elkarte edo erakunde horri elkarlana proposatzen diogu”. Horrela funtzionatu dute hamabost urtean, eta Internetek asko lagundu diela diote, “bilerarik egin beharrik gabe, fisikoki gune batean bildu gabe, jende askorekin komunikatzeko aukera ematen dizu”.

Alemaniarrek jakin behar zuten Gernikan zer gertatu zen, Euskal Herria zer den eta zer ondare kultural eskain dezakeen. Orain euskaldunok jakin behar dugu Berlingen gure iraganaren eta kulturaren alde zer egin duten alemaniarrek. ■

